

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет соціально-гуманітарних наук
Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчально роботи
Олексій Жильцов
2022

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«Міське пам'яткознавство та історичний туризм»

для студентів

спеціальності: 032 Історія та археологія

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітньої програми: 032.00.02 Історія та археологія

Київ–2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02130554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 2580/22
Жильцов
(підпис) (орієнтація, ініціали)

«   »   20 22

Розробник:

Будзар Марина Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України.

Викладач:

Будзар Марина Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії України.

Протокол від 5 жовтня 2022р. № 2.

Завідувач кафедри Гедьо А.В.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 032.00.02 Історія та археологія

05.10. 2022 р.

Гарант освітньої програми Саган Г.В.

Робочу програму перевірено

05.10. 2022 р.

Заступник декана Завадський В.М.

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол №__.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
«Міське пам'яткознавство та історичний туризм»	
Вид дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120
Курс	3
Семестр	5/6
Кількість змістових модулів з розподілом:	4
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, у тому числі:	120
Аудиторні	56
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	56
Форма семестрового контролю	залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: розвиток професійної компетентності і пізнавальних здібностей студентів в галузі міської історії, історичної урбаністики, регіональної історії, вивчення методів і технічних прийомів для здійснення зовнішньої і внутрішньої критики історичних джерел; формування професійних основ історика, який володіє сучасними методами джерелознавчого аналізу; комплексне представлення історії міст у контексті загального історичного процесу. Основна увага буде приділена еволюції органів міського врядування, соціально-економічному розвитку міст у контексті історії України та європейської історії.

Загальні компетентності навчальної дисципліни:

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності навчальної дисципліни:

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний досвід або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або

історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

Програму розраховано на використання її у процесі дистанційного навчання. Практичну реалізацію програми для дистанційного навчання зафіксовано у електронному курсі.

URL: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=20813>.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Тематичний план

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1							
<i>Міське пам'яткознавство: історія й сучасний стан</i>							
Тема 1. Міське пам'яткознавства як прикладна наукова дисципліна	8	2					6
Тема 2. Класифікація й відбір пам'яток історії та культури	6	2	2	2			
Тема 3. Пам'ятки у культурному ландшафті міста	14	4	2				8
Модульний контроль	2						
Разом	30	8	4	2			14
Змістовий модуль 2							
<i>Історія пам'яткоохоронної справи в Україні</i>							
Тема 4. Становлення пам'яткоохоронної справи в українських землях в ХІХ – на початку ХХ ст.	10	2	2				6
Тема 5. Розвиток процесу охорони пам'яток в Україні у ХХ – на поч. ХХІ ст.	16	2	4	2			8
Модульний контроль	2						
Разом	28	4	6	2			14
Змістовний модуль 3							
<i>Історичне місто в Україні та світі: пам'яткоохоронний аспект</i>							
Тема 6. Історичне місто в Україні як об'єкт пам'яткоохоронної діяльності	12	2	4				6
Тема 7. Міжнародний досвід у галузі охорони історичних міст	14	2	4				8
Модульний контроль	2						
Разом	28	4	8				14

Змістовий модуль 4***Історичний туризм і місто як туристичний центр***

Тема 8. Історичний туризм як форма діяльності та об'єкт наукового пізнання	16	2	6	2			6
Тема 9. Місто як об'єкт історичного туризму	16	2	4	2			8
Модульний контроль	2						
Разом	34	4	10	4			14
Усього	120	20	28	8			56

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Міське пам'яткознавство як прикладна наукова дисципліна

1. Місце історичного (міського) пам'яткознавства в системі гуманітарного знання.
2. Пам'яткознавство у вітчизняній та зарубіжній історіографії.
3. Об'єкт, предмет завдання, тезаурус у пам'яткознавстві.
4. Міське пам'яткознавство та історичний туризм: сутність і принципи взаємодії

Основні поняття теми: *пам'ятка, пам'яткознавство, міське пам'яткознавство, історико-культурна спадщина історичне місто, туризм.*

Рекомендована література:

1. Ван Ціншен Історико-культурний туризм і розвиток туристичних міст. Культура народів Причорномор'я. 2002. №35. С.11–15.
2. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення / НАН України. Інститут історії України; Сектор теоретико-методологічних проблем історичної регіоналістики. К.: Інститут історії України, 2011. 306 с.
3. Основи пам'яткознавства / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 380 с.
4. Прибега Л. В. До питання термінологічних визначень у пам'яткоохоронній методиці. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2003. Вип. 5. С. 18–32.
5. Тронько П., Верменич Я. Історичне місто як культурна цінність і об'єкт пам'яткоохорони. // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2009. 15. С. 171–183. URL: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2009_15_1_171

Тема 2. Класифікація й відбір пам'яток історії та культури

1. Принципи класифікації пам'яток історії та культури.
2. Критерії відбору пам'яток: історична цінність, наукове значення, естетичні якості
3. Поєднання в одному об'єкті різних типів пам'яток.
4. Непредметні форми історико-культурної спадщини.

Основні поняття теми: *рухомі та нерухомі пам'ятки, пам'ятка в місті, пам'ятки археології, пам'ятки історії пам'ятки, культури пам'ятки, містобудування і архітектури, пам'ятки науки та техніки, пам'ятки природи.*

Рекомендована література:

1. Основи пам'яткознавства / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 380 с.

2. Пам'яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. К., 2007. 336 с.
3. Прибега Л. В. До питання морфологічного аналізу пам'ятки архітектури. *Праці центру пам'яткознавства*. 2001. Вип.3. С. 34–48.
4. Худолей О. С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник. Сер. : Історичні науки*. 2011. Ч. 17. Вип. 3. С. 46–49.

Тема 3

Форми і методи використання пам'яток

1. Ландшафтна концепція пам'яткознавства.
2. Архітектурно-історичне середовище.
3. Критерії визначення об'єкту культурної спадщини.
4. Зони охорони пам'яток.
5. Історичні ареали населених міст
6. Національні історико-культурні заповідники

Основні поняття теми: культурний ландшафт, антропогенне ландшафтознавство, пам'яткоохоронна зона, історичний ареал, музеєфікація, історико-культурний заповідник

Рекомендована література:

1. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення / НАН України. Інститут історії України; Сектор теоретико-методологічних проблем історичної регіоналістики. К.: Інститут історії України, 2011. 306 с.
2. Горбик В. О., Денисенко Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2004. № 2. С. 133–144.
3. Іванкова-Стецюк О. Історико-культурна спадщина як чинник формування соціокультурного простору міста. *Агора*. Вип. 9. С. 7–16.
4. Основи пам'яткознавства / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 380 с.
5. Тронько П., Верменич Я. Типи і ознаки історичного міста: проблеми дослідження і охорони спадщини. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2000. 10. С. 397–408. Веб-сайт. URL: http://resource.history.org.ua/publ/graf_2000_10_1_397

Тема 4

Становлення пам'яткоохоронної справи в українських землях в XIX – на початку XX ст.

1. Зародження пам'яткознавчої діяльності в Наддніпрянській Україні. Законодавство Російської імперії першої половини XIX ст. про охорону пам'яток світської та церковної старовини.

2. Питання охорони пам'яток у діяльності державних установ і громадських організацій Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.). Російське законодавство другої половини XIX – початку XX ст. про світські і церковні пам'ятки.

3. Питання охорони пам'яток у діяльності державних установ і громадських організацій Австрійської (Австро-Угорської) імперії (друга половина XIX – початок XX ст.).

4. Формування засад охорони рухомих пам'яток історії та культури України наприкінці XIX – на початку XX ст. Становлення національних форм музейництва.

Основні поняття теми: наукове товариство, церковне історичне товариство, «давньосховище», губернська архівна комісія.

Рекомендована література:

1. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870–1910-і рр. К. : Інститут історії України НАН України, 2013. 373 с.

1. Булик Н. Охорона археологічних пам'яток у Східній Галичині у XIX ст. Археологічні дослідження Львівського університету. 2006. Вип. 9. URL: С. 58–66. <https://scholar.google.com.ua/citations?user=aPW4r4VEAAAAAJ&hl=uk>

2. Гаврилюк С. Питання охорони історичних пам'яток у діяльності державних установ і громадських організацій в Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.). *Студії з архівної справи та документознавства*. 2002. Т. 8. С. 147–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sasd_2002_8_18.

3. Демуз І. О. Наукові товариства на теренах України XIX – початку XX ст.: полілог учених і епох. Переяслав-Хмельницький, 2014. 681с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Demuz_Inna/Naukovi_tovarystva_na_terenakh_Ukrainy_KhIKh__pochatku_KhKh_st_poliloh_uchenykh_i_epokh.

4. Кармазіна Н. В. Вивчення та охорона пам'яток Півдня України в діяльності Одеського товариства історії та старожитностей. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2012. Вип. 22. С. 224–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Рсп_2012_22_21.

5. Кравченко І.А. З історії пам'яткоохоронної справи у Києві початку XX ст. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2011. Вип. 20. С. 51–63. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/80633>.

6. Куріло О.Ю. Вклад наукових товариств та комітетів у створення музеїв та їх археологічних колекцій в Україні. URL: <http://vitaantiqua.org.ua/wp-content/uploads/2017/02/05VAmusKurilo.pdf>.

7. Омельчук Б. А. Дослідження укріплень Галицького князівства у першій половині XIX ст. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/27266/1/007-028-032.pdf>.

6. Саламаха І. Діяльність Войцеха Дідушицького на посаді консерватора Центральної комісії для вивчення і консервації пам'яток історії та мистецтва (1879–1904). URL: [www.irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > NZTNPU](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64/NZTNPU).

7. Саламаха І. П. Державна охорона історичних пам'яток у Східній Галичині напередодні першої світової війни (1910–1914). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. Вип. 17. С. 73–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uks_2008_17_11.

8. Сприса Т.В. Пам'яткоохоронна та реставраційна діяльність у Львові від середини XIX-го століття до початку другої світової війни (1939 року). URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12625/1/044_Sprisa_269_273_716.pdf.

9. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870–1910-і рр. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. 373 с.

10. Федорова Л. Д. Теоретичні та правові питання збереження культурної спадщини в діяльності пам'яткоохоронних структур України (1910-ті рр.). Український історичний журнал. 2011. № 1. С. 91–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UIJ_2011_1_6.

Тема 5

Розвиток процесу охорони пам'яток в Україні у ХХ – на поч. ХХІ ст.

1. Пам'яткоохоронна діяльність національних українських урядів у 1917–1921 рр.
2. Радянське законодавство 1920-1930-х рр. про охорону пам'яток. Роль історичних комісій ВУАН у розвитку українського пам'яткознавства у 1920-х–1930-х рр.
3. Пам'яткознавча і пам'яткоохоронна діяльність у західноукраїнських землях у міжвоєнний період.
4. Пам'яткознавчі та пам'яткоохоронні процеси наприкінці 1950-х – 1960-х рр.: позитив і негатив.
5. Оновлення процесу вивчення та охорони пам'яток у 1990-і – 2000-і рр.

Основні поняття теми: *Всеукраїнська академія наук, Всеукраїнський комітет охорони пам'яток мистецтв і старовини, Всеукраїнський археологічний комітет, наукові товариства при ВУАН, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури*

Рекомендована література:

1. Андрес Г.О Рекомендації Ради Європи як вагомні документи галузі охорони культурної спадщини. *Праці центру пам'яткознавства*. 2008. Вип. 13. С.71–78.
2. Гаврилюк О. Н. Збереження пам'яток воєнної історії на західноукраїнських землях у міжвоєнний період: політичний аспект, зміст, результати. *Чорноморський літопис*. 2010. Вип. 2. С. 58–63.
3. Горбик В. О., Денисенко Г. Г., Скрипник П. І. Пам'ятки України: проблеми збереження і дослідження. К. : Ін-т історії України НАН України, 1994. 42 с.
4. Денисенко Г. Підготовка «Зводу пам'яток історії та культури України»: наукові напрацювання та перспективи України. *Краєзнавство*. 2012. № 3. С. 118–125.
5. Заремба С. Виникнення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури: перші кроки діяльності. *Вісник УТОПІК*. 1998. №1. С. 14–21 с.
6. Заремба С. З. Нариси з історії українського пам'яткознавства. К., 2002. 204 с.
7. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. документів / упоряд.: Л. В. Прибега, М. М. Яковина, С. В. Оляніна, О. М. Міщенко. К., 2009. 416 с
8. Основи пам'яткознавства / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 380 с.
9. Україна в міжнародно-правових відносинах: у 2-х кн. Кн. 2 : Правова охорона культурних цінностей / відп. ред.: Ю. С. Шемшученко, В. І. Акуленко. К. : Юрінком Інтер, 1997. 864 с.
10. Худoley О. С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України: історіографія проблеми. *Гуманітарний вісник*. 2014. Чис. 20. Вип. 4(2). Сер. Історичні науки. С. 29–35.

Тема 6

Історичне місто в Україні як об'єкт пам'яткоохоронної діяльності

1. Державна система охорони пам'яток історії та культури в Україні. Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні.
2. Закони України щодо збереження культурної-спадщини.
3. Діяльність сучасних пам'яткоохоронних органів та громадських організацій.
4. Місто у системі пам'яткоохоронної діяльності.
5. Форми охоронної діяльності щодо окремих видів історичних міст та окремих пам'яток у просторі міста.
6. Проблема реставрації та консервації історико-культурних пам'яток у місті.

Основні поняття теми: історичне місто, історичне населене місце, ареал історичного населеного місця, культурна спадщина», Закон України «Про охорону культурної спадщини» Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини», Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи», реставрація, конервація, УТОПК, Центр пам'яткознавства,

Рекомендована література:

1. Бадяк В. П. Теоретичні й практичні методи обліку об'єктів культурної спадщини. Праці Центру пам'яткознавства. 2013. Вип. 24. С. 47–73.
2. Відлуння віків: український пам'яткоохоронний інтернет-ресурс: веб-сайт. URL: http://pamjatky.org.ua/?page_id=420.
3. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури). *Пам'ятки України*. 1999. № 2–3. С. 149– 58.
4. Закон України «Про охорону культурної спадщини». *Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури*. 2000. 32 с.
5. Закон України № 574-VI «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації». *Відлуння віків*. 2008. № 2(10). С. 3–4.
6. Закон України про охорону археологічної спадщини : веб-сайт. – URL: <http://net-law.biz/?lng=ru&dir=2.1&article=5>
7. Закон України. Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи”. 2006 : веб-сайт. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. документів / упоряд.: Л. В. Прибега, М. М. Яковина, С. В. Оляніна, О. М. Міщенко. К., 2009. 416 с
9. Постанова Кабінету міністрів України “Про затвердження переліку документів, необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурним заповідником або території історико-культурною заповідною територією”. 2011. Веб-сайт. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

10. Постанова Кабінету міністрів України «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України». 2009: веб-сайт. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878 «Про затвердження Списку історичних населених місць України». *Урядовий кур'єр*. 2001. № 142.

12. Тронько П., Верменич Я. Історичні міста в системі пам'яткоохоронної діяльності та регіонально-історичних досліджень. *Спеціальні історичні дисципліни*. 2000. № 4. С. 355–369. Веб-сайт. URL: http://resource.history.org.ua/publ/sid_2000_4_2_355

Тема 7

Міжнародний досвід охорони пам'яток історії та культури

1. Загальна термінологія й основні поняття міжнародного пам'яткоохоронного законодавства.
2. Історія становлення міжнародних інституцій в галузі охорони пам'яток
3. Діяльність ЮНЕСКО в галузі охорони світової спадщини.
4. Міжнародне законодавства з охорони культурної спадщини.
5. Реституція культурних цінностей
6. Порівняльний аналізу чинного законодавства держав світу з проблем захисту культурного майна
7. Система пам'яткоохоронної діяльності в окремих країнах (Німеччина, Франція, Велика Британія, США, Канада тощо).

Основні поняття теми: *Вашингтонський Пакт, Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, Європейська культурна конвенція, Європейська ландшафтна конвенція Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (1972), Конвенція «Про охорону європейської археологічної спадщини» (1984), ЮНЕСКО.*

Рекомендована література:

1. Гевель К. Збереження культурної спадщини у посткомуністичних країнах Євросоюзу. Актуальні проблеми державного управління. 2010. Вип. 4. С. 74-77.
2. Засади діяльності пам'яткоохоронних організацій. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань / редкол.: Ю. П. Богуцький, М. І. Яковлев, М. М. Яковина та ін. К., 2009. С. 362–408.
3. Катаргіна Т. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність). К. : Ін-т історії України НАН України, 2003. 186 с.
4. Мельничук О. Концепція нематеріальної культурної спадщини. Формування в міжнародному праві. *Пам'ятки України : Історія та культура*. 2003. № 3. С. 12–17.
5. Охорона культурної спадщини: Збірник міжнародних документів, 2002. Київ: АртЕк. 136 с.
6. Прибега Л. В. Міжнародна охорона історико-культурної спадщини. *Праці центру пам'яткознавства*. 1992. Вип. 1. С. 40–52.

7. Міжнародні документи : [конвенції, хартії, рекомендації з питань охорони культурних цінностей]. *Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань* / редкол.: Ю. П. Богуцький, М. І. Яковлев, М. М. Яковина та ін. К., 2009. С. 220–360.

Тема 8

Історичний туризм як форма діяльності

1. Туризм як вид діяльності, різновиди.
2. Історичний (історико-культурний) туризм, форми, функції, специфіка.
3. Історичний туризм як інструмент формування національної ідентичності.
4. Історико-культурний туризм як засіб діалогу культур.
5. Історико-культурний туризм як чинник соціально-економічного розвитку регіону.
6. Історичний туризм у міжнародному контексті.

Основні поняття теми: туризм, історичний туризм, діалог культур, етичний кодекс туризму, туристичний регіон.

Рекомендована література:

1. Безкоровайна Л., Літвінова-Головань О. Особливості генези туризму як об'єкту наукового пізнання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. №7(61). С.47-56. Веб сайт. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/bezkorovajna.htm.
2. Борушак М.А. Борушак М.А. Концептуальні підходи до визначення дефініції «туристичний регіон». *Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація і управління підприємствами»*. 2006. №10. С. 104–112. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/boruschak2.htm.
3. Гаазька декларація Міжпарламентської конференції по туризму. Веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_904
4. Глобальний етичний кодекс туризму. Веб-сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/tourism.pdf.
5. Малюга Л.М. Розвиток культурного туризму. *Туристичний бізнес та екзистенційний пошук особистості: матеріали Міжнародної наук.-практ.конф., Харків, 3–4 квітня 2019 р.* Харків : ХДАК, 2019. С.10–12.
6. Савіцька О. П., Федорович О. І. Культурний туризм: реалії та перспективи розвитку у Львівській області. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.1. С. 376-383. Веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlту_2014_24.
7. Худолей О. С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. 2011. Ч. 17. Вип. 3. Сер. : Історичні науки. С. 46–49

Тема 9

Місто як об'єкт історичного туризму

1. Історичне місто в Україні як об'єкт туризму.
2. Місто як туристичний об'єкт: західноєвропейський досвід.
3. Вплив міського туризму на розвиток регіонів України.
4. Роль історичних міст у розвитку туризму.
5. Історичний туризм як складник стратегії розвитку міст.

Основні поняття теми: туризм, історичний туризм, туристичний регіон, культурна спадщина.

Рекомендована література:

1. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення / НАН України. Інститут історії України; Сектор теоретико-методологічних проблем історичної регіоналістики. К.: Інститут історії України, 2011. 306 с.
2. Діденко К. Д. Роль історичних міст України в розвитку внутрішнього туризму. *Український географічний журнал*. 2014. № 3. С. 52–56. Веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2014_3_9.
3. Закон України «Про туризм». Із змінами, внесеними згідно із Законом №222-VIII від 02.03.2015. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm
4. Меджибізька громада: історичний туризм. Веб-сайт. URL: <https://medzhybizka-gromada.gov.ua/istorichnij-turizm-1525773642/>
5. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України / Наук. ред. Руденко Л.Г. К.: Інститут географії НАН України, 2012. –208 с.
6. Тронько П., Верменич Я. Історичне місто як культурна цінність і об'єкт пам'яткоохорони // *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2009. 15. С. 171–183. Веб-сайт. URL: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2009_15_1_171
7. Савостіна Л.Є. Порядок обліку нерухомих об'єктів культурної спадщини. Реалії та перспективи. *Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень*. Вип. 7. Київ: Фенікс, 2012. С. 322–335.
8. Специфіка висвітлення пам'яток архітектури та містобудування історичних міст у «Зводі пам'яток історії та культури України». Веб-сайт. URL: http://www.viche.info/journal/NAUKOVA_BIBLIOTEKA
9. Список історичних населених місць України (міста і селища міського типу) [Електронний ресурс]. Веб-сайт. URL: <http://www.heritage.com.ua/>
10. Шевцова А.О. Креативні стратегії розвитку міст: сутність поняття та підходи до його розуміння. *Український географічний журнал*. 2014. № 2. С. 39–43.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	3	3	4	4	5	5
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	-	-	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	3	30	4	40	5	50
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10	-	-	2	20
Лабораторна робота	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Завдання для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			72		81		81		114
Максимальна кількість балів: 348									
Коефіцієнт: $100:348=0.28$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота студентів: 1) опрацювання текстів з дисципліни шляхом складання проблемного плану роботи, визначення їхньої концептуальної ваги; 2) написання творчої роботи на одну з обраних тем і захист її.

№ з/п	Автор, назва, форма роботи	Кількість годин
1	Тронько П., Верменич Я. Типи і ознаки історичного міста: проблеми дослідження і охорони спадщини. <i>Історіографічні дослідження в Україні</i> . 2000. 10. С. 397–408. URL: http://resource.history.org.ua/publ/graf_2000_10_1_397	7
2	Іванкова-Стецюк О. Історико-культурна спадщина як чинник формування соціокультурного простору міста. <i>Агора</i> . Місто як чинник демократичного розвитку України. 2009. Випуск 9. С. 5–17	7
3.	Чепайтене Р. Проблеми охорони історичного міста. В кн: Чепайтене Р. <i>Культурна спадщина в глобальному світі</i> . С. 130–147. URL: https://www.academia.edu/10636344/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B5_%D	7

	0%B2_%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%BC_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5	
4.	Сарапіна Є. Історичні містечка України: модуси взаємодії з минулим. Місто й оновлення: урбаністичні студіє. 2013. Вип 2. С.39–50. URL: https://ua.boell.org/uk/2014/01/27/misto-y-onovlennya-urbanistichni-studiyi-2	7
5.	Творча робота. Теми «Ефективна реалізація пам’яткоохоронного проекту в історичному місті: світовий досвід (на прикладі ...)»; «Ефективна реалізація пам’яткоохоронного проекту в історичному місті: український досвід (на прикладі)...».	28
	Разом	56

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі контрольних робіт і колоквиумів, що передбачають самостійний аналіз історіографічних джерел і законодавчих документів (2 і 2).

6.4. Підсумкове творче завдання (на вибір):

№	Завдання на вибір	Кількість балів
1	Написати доповідь на тему «Ефективна реалізація пам’яткоохоронного проекту в історичному місті: світовий досвід (на прикладі ...)».	25
2	Написати доповідь на тему «Ефективна реалізація пам’яткоохоронного проекту в історичному місті: український досвід (на прикладі)...».	25

Умови виконання

1 варіант:

Ефективна реалізація пам’яткоохоронного проекту в історичному місті: світовий досвід (на прикладі ...)».

План

Вступ (1с)

Виклад основного матеріалу (від 10 до 12 с.)

Висновки (1 с.)

Джерела (1 с.)

Технічні умови виконання: Таймс 14, інтервал 1,5 береги тексту – 2x2x2x2.

Умови виконання

2 варіант:

Ефективна реалізація пам'яткоохоронного проекту в історичному місті: український досвід (на прикладі ...)».

План

Вступ (1с)

Виклад основного матеріалу (від 10 до 12 с.)

Висновки (1 с.)

Джерела (1 с.)

Технічні умови виконання: Таймс 14, інтервал 1,5 береги тексту – 2x2x2x2.

6.5. *Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.*

Формою семестрового контролю є залік, при оцінюванні студентів враховується рівень обізнаності з фактичним матеріалом та його новітніми науковими концептуальними репрезентаціями.

6.6. *Шкала відповідності оцінок*

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТКА ДИСЦИПЛІНИ

Разом: 120 год.,

з них: лекції (20 год.), семінарські заняття (28 год.), практичні заняття (8 год.), самостійна робота (56 год.), модульний контроль (8 год.).

Теми	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8	Т.9
Лекції (теми, бали)	Л.1 (1 б.)	Л.2 (1 б.)	Л.3-4 (2 б.)	Л.5 (1 б.)	Л.6 (1 б.)	Л.7 (1 б.)	Л.8 (1 б.)	Л.9 (1 б.)	Л.10 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)		С.1 (11 б.)	С.2 (11 б.)	С.3 (11 б.)	С.4, 5 (22 б.)	С. 6, 7 (22 б.)	С.8, 9 (22 б.)	С.10,11, 12 (33 б.)	С. 13,14 (22 б.)
Практичні заняття (теми, бали)		ПР до Т 2 (11 б.)			ПР до Т 5 (11 б.)			ПР до Т 8 (11 б.)	ПР до Т 9 (11 б.)
Самостійна робота	СР до Т 1 (5 б.)		СР до Т 3 (5 б.)	СР до Т 4 (5 б.)	СР до Т 5 (5 б.)	СР до Т 6 (5 б.)	СР до Т 7 (5 б.)	СР до Т 8 (5 б.)	СР до Т 9 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)		МКР 2 (25 балів)		МКР 3 (25 балів)		МКР 4 (25 балів)		
Семестровий контроль	залік								

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

Історіографія:

1. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення / НАН України. Інститут історії України; Сектор теоретико-методологічних проблем історичної регіоналістики. К.: Інститут історії України, 2011. 306 с.
2. Основи пам'ятокознавства / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. К.: Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК, 2012. 380 с.
3. Пам'ятокознавство: правова охорона культурних надбань / упоряд.: Л. В. Прибега, М. М. Яковина, С. В. Оляніна, О. М. Міщенко. К., 2009. 416 с
4. Прибега Л. Архітектурна спадщина України: пам'ятоккохоронний аспект. К.: Інститут культурології НАМ України, 2015. 236 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Prybieha_Leonid/Arkhitekturna_spadschyna_Ukrainy_pamiatkookhoro_nnyi_aspekt/
5. Тронько П., Верменич Я. Типи і ознаки історичного міста: проблеми дослідження і охорони спадщини / Тронько Петро, Верменич Ярослава // Історіографічні дослідження в Україні. - 2000. 10. С. 397-408. URL: http://resource.history.org.ua/publ/graf_2000_10_1_397
6. Тронько П., Верменич Я. Історичне місто як культурна цінність і об'єкт пам'ятоккохорони // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2009. 15. С. 171–183. URL: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2009_15_1_171.
7. Чепайтене Р. Культурна спадщина у глобальному світі. Вільнюс: ЕГУ, 2010. 298 с. URL: https://www.academia.edu/10636344/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B5_%D0%B2_%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%BC_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B5

Законодавчі акти:

1. Гаазька декларація Міжпарламентської конференції по туризму. Веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_904
2. Глобальний етичний кодекс туризму. Веб-сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/tourism.pdf.
3. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури). Пам'ятки України. 1999. № 2–3. С. 149– 58.
4. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. 2000. 32 с.
5. Закон України № 574-VI «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації». Відлуння віків. 2008. № 2(10). С. 3–4.
6. Закон України №2778-VI «Про культуру». Музеї України. 2010. №4(38). С. 2–9.
7. Закон України «Про туризм». Із змінами, внесеними згідно із Законом №222-VIII від 02.03.2015. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm

8. Закон України про охорону археологічної спадщини : веб-сайт. – URL: <http://net-law.biz/?lng=ru&dir=2.1&article=5>
9. Закон України. Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи”. 2006. Веб-сайт. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Охорона культурної спадщини: збірник міжнародних документів, 2002. Київ: АртЕк. 136 с.
11. Постанова Кабінету міністрів України “Про затвердження переліку документів, необхідних для прийняття рішення про оголошення комплексу (ансамблю) пам’яток історико-культурним заповідником або території історико-культурною заповідною територією”. 2011 : веб-сайт. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
12. Постанова Кабінету міністрів України «Про занесення об’єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам’яток України”. 2009: веб-сайт. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 878 «Про затвердження Списку історичних населених місць України». Урядовий кур’єр. 2001. № 142

Додаткові:

1. Бадяк В. П. Становлення засад пам’яткоохоронної роботи у Львові. Праці Центру пам’яткознавства. 2010. 3 18. С. 21–34. URL: http://pamjatky.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/pcp2010_18.pdf.
2. Бадяк В. П. Теоретичні й практичні методи обліку об’єктів культурної спадщини. Праці Центру пам’яткознавства. 2013. Вип. 24. С. 47–73.
3. Безкоровайна Л., Літвінова-Головань О. Особливості генези туризму як об’єкту наукового пізнання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. №7(61). С.47-56. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/bezkorovajna.htm.
4. Борушак М.А. Борушак М.А. Концептуальні підходи до визначення дефініції «туристичний регіон». *Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація і управління підприємствами» (в туристичній сфері)*. 2006. №10. С.104–112. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/boruschak2.htm.
5. Ван Ціншен Історико-культурний туризм і розвиток туристичних міст. *Культура народів Причорномор’я*. 2002. №35. С.11–15.
6. Гевель К. Збереження культурної спадщини у посткомуністичних країнах Євросоюзу. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 74–77.
7. Денисенко Г. Підготовка «Зводу пам’яток історії та культури України»: наукові напрацювання та перспективи України. *Краєзнавство*. 2012. № 3. С. 118–125.
8. Діденко К. Д. Роль історичних міст України в розвитку внутрішнього туризму. *Український географічний журнал*. 2014. № 3. С. 52–56. Веб-сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2014_3_9.
9. Заремба С. Виникнення Українського товариства охорони пам’яток історії та культури: перші кроки діяльності. *Вісник УТОПІК*. 1998. №1. С. 14–21 с.
10. Катаргіна Т. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність). К. : Ін-т історії України НАН України, 2003. 186 с. Веб-сайт. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/maljuga.htm

11. Малюга Л.М. Розвиток культурного туризму. *Туристичний бізнес та екзистенційний пошук особистості*: матеріали Міжнародної наук.-практ.конф., Харків, 3–4 квітня 2019 р. Харків : ХДАК, 2019. С. 10–12.
12. Мельничук О. Концепція нематеріальної культурної спадщини. Формування в міжнародному праві. *Пам'ятки України: Історія та культура*. 2003. № 3. С. 12–17.
13. Орлова О. В. Культурний туризм як засіб діалогу культур. *Культура і сучасність*. 2009. №2.
14. Парфіненко А. Культурний туризм як чинник соціально-економічного розвитку територій *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2013. Вип.43. Ч.1. С.233-242.
15. Руденко С.Б. Про фундаментальні засади пам'яткознавства. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2008. Вип. 14. С. 18–40.
16. Савостіна Л.Є. Порядок обліку нерухомих об'єктів культурної спадщини. Реалії та перспективи. *Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень*. Вип. 7. Київ: Фенікс, 2012. С. 322–335.
17. Тронько П., Верменич Я. Історичні міста в системі пам'яткоохоронної діяльності та регіонально-історичних досліджень / Тронько Петро, Верменич Ярослава // Спеціальні історичні дисципліни. - 2000. - 4. - С. 355-369. URL: http://resource.history.org.ua/publ/sid_2000_4_2_355
18. Худoley О. С. Становище пам'яткоохоронної справи незалежної України: історіографія проблеми. *Гуманітарний вісник*. 2014. Чис. 20. Вип. 4(2). Сер. Історичні науки. С. 29–35.
19. Худoley О. С. Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції. *Гуманітарний вісник*. Сер. : Історичні науки. 2011. Ч. 17. Вип. 3. С. 46–49.
20. Шевцова А.О. Креативні стратегії розвитку міст: сутність поняття та підходи до його розуміння. *Український географічний журнал*. 2014. № 2. С. 39–43.

Електронні ресурси:

1. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: <http://infotour.in.ua/metod.htm>.
2. Забута спадщина. URL: <http://lostart.org.ua/>.